Õigusvaldkonna ametid

Finska

Sellel lehel antakse ülevaade õigusvaldkonna ametitest Soomes.

Õigusvaldkonna ametid – sissejuhatus

Soome õigusvaldkonna ametite hulka kuuluvad kohtutes töötavad kohtunikud, prokurörid, riiklikud õigusnõustajad, advokaadid, litsentsitud õigusnõustajad, notarid ja kohtutäiturid.

Prokurörid

Korraldus

Soome prokuratuuris töötab ligikaudu 550 inimest. Neist umbes 400 on prokurörid. Lisaks töötab prokuratuuris ligikaudu 150 inimest erinevates tugi- ja eksperdiülesannetes.

Prokuratuur koosneb keskse haldusüksusena tegutsevast **peaprokuratuurist** ja **viiest ringkonnast**: Lõuna-Soome, Lääne-Soome, Põhja-Soome, Ida-Soome ja Ahvenamaa. Prokuratuuril on Soomes kokku 34 tegevuskohta.

Prokuratuuri juhib **peaprokurör**.

Peaprokuratuur vastutab riikliku prokuratuuri keskse halduse, juhtimise ja järelevalve ning selle üldise toimimise eest. Prokuratuuri sisulist tööd tehakse selle ringkondades.

Prokuratuur kuulub justiitsministeeriumi valitsemisalasse.

Ülesanded

Sõltumatu riiklik prokuratuur on kohtusüsteemi kuuluv valitsusasutus. Selle ülesanne on tagada kriminaalvastutus ehk süütegude eest seaduses sätestatud karistuste määramine. Prokurörid teevad süüdistuse esitamise otsuseid sõltumatult ja tegutsevad sõltumatu kohtuorganina.

Kriminaalmenetluses on prokuröril täita riigiasutustest suurim roll. See ulatub menetlusahelas kohtueelsest uurimisest kuni kohtumenetluseni. Prokurör võib ka määrata trahve väikeste õigusrikkumiste eest.

Prokurör keskendub oma ülesannetes peamiselt **süüdistuste esitamisele** ja **kohtumenetlustele**. Menetluse käigus otsustab prokurör, millised asjad ta esitatud süüdistuste alusel kohtusse annab. Prokurör peab kohtumenetluses tõendama, et õigusrikkumine, milles kohtualust süüdistatakse, on toime pandud.

Prokurör tagab ka, et kohtueelne uurimine on piisavalt põhjalik. Prokurör tutvub keerulisemate kriminaalasjadega juba kohtueelse uurimise alguses ja võib uurimisjuhi ettepanekul kohtueelse uurimise lõpetada ka enne süüdistuse esitamise etappi.

Prokuröri roll on kohtueelses uurimises eriti tähtis siis, kui kuriteo toimepanemises kahtlustatakse politseiametnikku. Sellisel juhul juhib prokurör ka kohtueelset uurimist.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Lisateave on kättesaadav riikliku prokuratuuri veebisaidil.

Kohtunikud

Korraldus

Enamiku kohtuotsustest Soomes teevad kutselised kohtunikud. Esimese astme kohtutes (*käräjäoikeus*) on olemas ka rahvakohtunikud. Kohtunikud on sõltumatu kohtunikkonna liikmed. Nad on ametis kõrgeimas kohtus, apellatsioonikohtutes ja esimese astme kohtutes, kõrgeimas halduskohtus ja halduskohtutes, sotsiaalkindlustuskohtus, töökohtus ja kaubanduskohtus. Kohtunikud on riigiametnikud ja neid ei saa ametist tagandada. Kohtuniku ametisolekut ei saa peatada, v.a kohtuotsusega. Samuti ei saa kohtunikku ilma tema nõusolekuta üle viia teisele ametikohale.

Avaliku teenistuse seaduse (*valtion virkamieslaki*) 12. peatükk sisaldab kohtunike kui riigiteenistujate kohta erinorme. Seaduse kohaselt ei kohaldata kohtunike suhtes sätteid, mis käsitlevad teiste riigiteenistujate töölt eemalolekut, hoiatusi, ajutist töösuhet ja töölt eemaldamist. Avaliku teenistuse seaduse kohaselt on kohtunik kohustatud end ametist taandama, kui ta on jõudnud seaduses ettenähtud pensioniikka (mis kohtunike puhul on 68 eluaastat) või kui ta muutub püsivalt töövõimetuks.

Ülesanded

Kohtunikud

Isikul, kes soovib saada kohtunikuks, peab olema **akadeemiline kraad õigusteaduses** ning ta peab olema läbinud **üheaastase väljaõppe** esimese astme kohtus. Tavaline tee kohtunikukutseni on töötada **referent-ametnikuna** (vanemsekretär) apellatsioonikohtus, millele järgneb ametissenimetamine esimese astme kohtu või apellatsioonikohtu kohtunikuna. Tulevikus saavad kandidaadid eriväljaõpet. Apellatsioonikohus kuulutab välja vabad ametikohad ning kohtunike valiku kogu hindab kandidaatide sobivust. Kohtunikud nimetab ametisse Vabariigi President.

Rahvakohtunikud

Esimese astme kohtutel on rahvakohtunikest liikmed, kes osalevad teatavatel juhtudel otsuse tegemisel. Peamiselt osalevad rahvakohtunikud **kriminaalasjade** lahendamisel, kuid nad võivad tegutseda ka **tsiviilasjade** või **üürivaidluste** lahendamisel. Esimese astme kohtus arutab kohtuasja üks alaline kohtunik, kes on eesistuja, ning kolm rahvakohtunikku. Rahvakohtunikud on volitatud sõltumatutena ning vajaduse korral jõutakse otsusele hääletamise teel. Selline otsus sõltub enamuse arvamusest. Kui kriminaalasjas otsuse tegemisel jagunevad hääled võrdselt, valitakse kohtualuse jaoks soodsam otsus; tsiviilasja puhul on otsustav hääl eesistujal.

Kohalikud omavalitsuste volikogud nimetavad rahvakohtunikud ametisse nelja-aastaseks ametiajaks. Igal omavalitsusüksusel peab olema vähemalt kaks rahvakohtunikku, kuid suurematel omavalitsustel on neid palju rohkem. Rahvakohtunikud peaksid esindama võimalikult täpselt omavalitsusüksuse vanuselist, soolist, keelelist ja kutsealast jaotust.

Rahvakohtunik peab olema **Soome kodanik**. Nooremaid kui 25-aastaseid ja vanemaid kui 63-aastaseid isikuid ei või rahvakohtunikuks nimetada. Rahvakohtunikena ei tohi tegutseda kohtute või karistusasutuste ametikohtadel töötavad isikud, samuti prokuröri, advokaadi või politseiametnikuna tegutsevad isikud. Rahvakohtunik annab enne ametisseasumist kohtuniku vande või pühaliku tõotuse.

Eesmärk on, et iga rahvakohtunik osaleks istungil umbes korra kuus või 12 korda aastas. Piirkonnakohus maksab rahvakohtunikele istungitasu ja hüvitab saamatajäänud tulu.

Riiklikud õigusnõustajad

Korraldus

Riiklikud õigusnõustajad on juristid või advokaadid, kes töötavad riigi õigusabibüroodes. Nad on riigiteenistujad, kelle nimetab ametisse justiitsminister. Õigusabibüroosid haldab justiitsministeerium.

Riikliku õigusnõustajana tegutsemine eeldab magistrikraadi õigusteaduses (*oikeustieteen kandidaatti* või *oikeustieteen maisteri*) ja piisavat töökogemust advokaadi või kohtunikuna. Paljudel riiklikel õigusnõustajatel on ka varukohtuniku aunimetus (*varatuomari* – õigusteaduse magister kohtu väljaõppega).

Riiklikud õigusnõustajad tegelevad ka esindamisega kohtus. Nad on kohustatud järgima oma tegevuses advokaatide suhtes kehtivaid kutsealase käitumise reegleid. Selles osas võib Soome advokatuur kohaldada nende suhtes distsiplinaarvastutust. Üle poole Soome riiklikest õigusnõustajatest on advokatuuri liikmed. Riiklikud õigusnõustajad on neile määratud ülesannete täitmisel kõigist teistest osalistest sõltumatud.

Advokaadid

Ametinimetusi „**asianajaja**“ ja „**advokat**“ (rootsi keeles) võivad kasutada ainult advokatuuri liikmed. **Soome advokatuuri** liikmeks pürgija peab:

olema lõpetanud **õigusteaduse magistriõppe (LL.M.)**, mis annab talle õiguse olla ametis **kohtunikuna**;

olema tuntud väärika inimesena;

omama mitmeaastast kogemust õigusvaldkonna ametis ja muudes õigusvaldkonna tegevustes;

sooritama edukalt õigusvaldkonna ameti põhielemente ja kutse-eetikat hõlmava erieksami;

olema iseseisev ja sõltumatu valitsuse ja kõige muu mõjust, v.a oma kliendi mõjust;

omama hulka muid nõuetekohaseid omadusi.

Advokaadi vastutus ja järelevalve tema kutsetegevuse üle

Karistuste ja lepinguvälise vastutuse poolest ei erine advokaadi vastutus põhimõtteliselt teiste kodanike vastutusest. Iga advokaat peab siiski sõlmima vastutuskindlustuse, et katta kõigest muust peale ettekavatsetud rikkumiste ja raske hooletuse tulenevaid kahjusid. Advokatuur on loonud hüvitisfondi, millest kaetakse advokaadi kriminaalse käitumise tagajärjel tekkinud kahju.

Lisaks vastutab advokaat kutsealaselt. Advokatuuri juhatus peab tagama, et advokaadid täidavad oma ülesandeid kooskõlas kutse-eetikaga. Kui nad seda ei tee, algatab advokatuur distsiplinaarmenetluse, mis algab enamasti kirjaliku kaebuse või teatega. Advokatuuri otsustest teatatakse õiguskantslerile ning ta võib need edasi kaevata Helsingi apellatsioonikohtusse.

Soome advokatuur on avalik-õiguslik organisatsioon, mille tegevust reguleerib 1958. aasta advokaatide seadus. Nimetatud organisatsiooni eelkäija oli samanimeline registreeritud ühendus. Mõlema organisatsiooni liikmed on ja on alati olnud ainult advokaadid.

Advokatuuril on umbes 1850 liiget, keda nimetatakse advokaatideks (soome keeles *asianajaja*, rootsi keeles *advokat*). Advokaadibüroodes töötab lisaks umbes 600 juristi. Ligikaudu 120 advokaati on riiklikud õigusnõustajad. Õigusabibüroodes töötab ka üle 100 riikliku kaitsja, kes ei ole advokatuuri liikmed. Jurist, kes on advokatuurist distsiplinaarkaristuse tagajärjel välja arvatud, võib oma kutsealal teise ametinimetuse all edasi tegutseda. Sellisel juhul tegutseb jurist siiski ilma advokaadi kohustusteta ja väljaspool advokatuuri järelevalvet.

Advokaadina võib tegutseda Soome või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna riigi kodanik, kes on vähemalt 25-aastane, kui ta on teadaolevalt aus ning oma muude omaduste ja eluviisi poolest advokaadi elukutse jaoks sobiv. Ta peab vastama Soomes kohtunikuameti jaoks sätestatud akadeemilistele nõuetele, olema omandanud advokaadina tegutsemiseks vajalikud oskused ning omama töökogemust advokaadi ametis. Ühtlasi ei tohi ta olla pankrotis ning peab olema teovõimeline.

Vastavalt Soome võetud rahvusvahelistele kohustustele võib advokaadina tegutseda isik, kellel ei ole Soomes ettenähtud akadeemilist kvalifikatsiooni ega töökogemust, kuid kellel on mõne Euroopa Majanduspiirkonna riigi advokaadi kutsekvalifikatsioon. Sellistel juhtudel peab kandidaat advokatuuri eksamil tõendama, et tal on piisavad teadmised Soome õigusest ning Soome õigusvaldkonnas tegutsemisest.

Samuti võib ilma eksamita tegutseda advokaadina isik, kellel on mõne Euroopa Liidu liikmesriigi advokaadi kutsekvalifikatsioon. Eksamit mitte läbinud advokaadina tegutsemise lubamise tingimuseks on, et kandidaadil oleks advokatuuri peetavas advokaatide registris olnud vähemalt kolm aastat registrikanne tema algupärase ametinimetuse all ja ta on kvalifitseeritud teises liikmesriigis advokaadina tegutsema (ELi register). Lisaks sellele peab ta tõendama, et on Soomes regulaarselt advokaadina tegutsenud vähemalt kõnealuse perioodi vältel.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Lisateave on kättesaadav Soome advokatuuri veebisaidil.

Litsentsitud õigusnõustajad

Litsentsitud õigusnõustaja on jurist, kes on saanud õigusnõustajate nõukogult õigusnõustajana tegutsemiseks loa. Litsentsitud õigusnõustajad peavad kohtus õigusnõustaja või advokaadina tegutsedes järgima tegevusjuhendile vastavaid ametialase käitumise eeskirju. Selliste litsentsitud õigusnõustajate üle teeb järelevalvet Soome advokatuuri järelevalvenõukogu, õigusnõustajate nõukogu ja õiguskantsler.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Lisateave õigusnõustajate nimekirja kohta on kättesaadav Soome justiitsministeeriumi veebisaidil.

Notarid

Notarite tööd Soomes reguleerib seadus. Notarid töötavad kohalikes registribüroodes ja tööpiirkondade büroodes. Notarina tegutsemine eeldab magistrikraadi õigusteaduses (*oikeustieteen kandidaatti* või *oikeustieteen maisteri*).

Vaatamata paljudele sarnasustele on riiklike notarite ülesanded Soomes teiste Euroopa riikide ja Ameerika Ühendriikide notarite ülesannetest väga erinevad. Soomes on notar alati riigiametnik. Notarid ei ole siiski täiskohaga töötajad – enamik notari ülesandeid täitvatest ametnikest on piirkonna registritöötajad kohalikes registribüroodes. Soomes kehtib tsiviilõiguslikes suhetes lepinguvabaduse põhimõte ja seepärast ei ole notari kinnitus lepingute kehtivuse eelduseks. Ainuke tsiviilõiguslik leping, mis vajab Soomes notariaalset kinnitamist, on kinnisasja võõrandamist puudutav leping.

Notarid tegelevad muu hulgas allkirjade, tunnistuste koopiate ja elulookirjelduste tõestamisega. Notarid võivad dokumentide ehtsust tõestada ka apostilliga. Apostill on tunnistus, mis kinnitab, et antud dokumendi allkirjastajal on dokumendis märgitud ametikoht ja et ta on volitatud dokumenti väljastama.

Muud õigusvaldkonna ametid

Täitevasutused

Soome riiklik täitevasutus on justiitsministeeriumi haldusalasse kuuluv amet, mis vastutab seaduses ettenähtud täitetoimingute sõltumatu teostamise eest. Täitmine on osa kohtusüsteemist ja põhineb seadustel. Täitetoimingute hulka kuuluvad nõuete sissenõudmine, väljatõstmised ja kaitsemeetmed.

Täitevasutus tegutseb erapooletult ning võtab arvesse nii võlausaldaja kui ka võlgniku õigusi. Riikliku täitevasutuse **64 büroost koosnev võrgustik katab kogu Soomet**.

Täitetoimingud teostavate riigiametnike üldnimetus on „kohtutäitur“ ehk „täitevametnik“. Kohtutäituril on sõltumatud täitmisvolitused.

Seaduse kohaselt:

on kohtutäiturid peamise täitevüksuse täitevinspektorid;

on kohtutäiturid ulatuslikku täitmist tagava täitevüksuse ja eritäitevüksuse kõrgemad täitevinspektorid;

annavad kohtutäiturid aru kõrgematele täitevinspektoritele ja

vanemtäitevametnikele;
on Ahvenamaal vastavad ametinimetused „kõrgem täitevinspektor“ ja „lääni kõrgem täitevametnik“;
kuuluvad kohtutäiturite hulka ka Soome riikliku täitevasutuse peadirektor ja asedirektor.
Riiklikus täitevasutuses on veel õigusvaldkonna ametikohti, näiteks majandusnõustaja, spetsialist, haldustäitur ja kõrgem haldustäitur.
Suurem osa täitenõuetest lahendatakse **riiklikus peamises täiteüksuses** elektrooniliste sissenõudmisvahendite abil ning selleks ei ole vaja võlgnikuga isiklikult kohtuda.
Viis piirkondlikku ulatuslikku täitmist tagavat täitevüksust vastutavad oma territooriumil näiteks arestitud vara müügi (arestimise) ja muude nõudlikumate täitetoimingute eest.
Riiklik eritäitevüksus viib ellu palju uurimistoiminguid ja aeganõudvaid täitetoiminguid ning osaleb asutustevahelises koostöös ja varimajanduse ja majanduskuritegevuse vastases tegevuses.
Täitevteenistuse haldusjärelevalve, arendamise ja kontrolli eest vastutab riikliku täitevasutuse **keskadministratsioon**. Keskadministratsioon vastutab ka kogu asutuse tõhususe ja tulemuslikkuse eest.
Asutuse keskadministratsioon ei osale üksikutes täitetoimingutes, kõik täitevüksused tegutsevad sõltumatult. Üksikud täitmisega seotud juhtumid kuuluvad alati juhtumiga tegeleva kohtutäituri/täitevametniku pädevusse ning keskadministratsioon ei saa näiteks muuta konkreetsete täitmisega seotud juhtumite kohta tehtud otsuseid.
Lisateave on kättesaadav Soome riikliku täitevasutuse veebisaidil.
Viimati uuendatud: 21/09/2023
Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.